

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יתרו

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק טז

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
„מכון לוי יצחק“
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ושתיים לבריאה
שנת מאה ועשרים לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לזכרון

הרבנית הצדקנית מרת חיי מושקא ע"ה ז"ל
בת כ"ק אדמו"ר אור עולם נזר ישראל ותפארתו
צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל ורבים השיב מעון
מרנא ורבנא יוסף יצחק זעוקללה"ה נבג"מ זי"ע

נפטרה ביום הרביעי פ' משפטים, כ"ב שבט, שנת ה'תשמ"ח

ת' נ' צ' ב' ה'

אשת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

. . . מזה ישנו הלימוד לנשי ובנות ישראל בכלל, ובמיוחד – להשלוחות תחינה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – שהתאספו כאן יחדיו מכל קצוי תבל בה"כינוס השלוחות העולמי". . . בזמננו זה, הרגעים האחרונים לפני הגאולה – להתעורר בעצמן ולעורר את כל נשי ובנות ישראל אודות גודל הזכות דנשי ובנות ישראל להבאת הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, שבאה "בשכר נשים צדקניות שיש בדור"⁵, כנ"ל.

א. השאלות המתעוררות על דברי חז"ל ורש"י בקשר ל, וישמע יתרו"

על הפסוק, וישמע יתרו כהן מדין... שואלים חז"ל: "מה שמועה שמע ובא?", וכתשובה על שאלה זו יש מספר דעות: דעה אחת אומרת "מלחמת עמלק שמע ובא", דעה שניה "מתן תורה שמע ובא", ודעה שלישית סוברת, "קריעת ים סוף שמע ובא".

ידועה? השאלה הנשאלת על כך: מדוע שואלים חז"ל, "מה שמועה שמע" ומחפשים תשובה לכך, והלא בהמשך הפסוק עצמו נאמר שהוא שמע, "את כל אשר עשה³ אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים"⁴? יתר על כן: דברי חז"ל, שיתרו שמע על "מלחמת עמלק" או על "מתן תורה" וכו', אינם מובנים, לכאורה, לאור הנאמר שהוא שמע, את כל אשר עשה... כי הוציא...".

במיוחד קשה להבין את דברי רש"י, המפרש (בעיקר) לפי פשוטו של מקרא, ואילו כאן – (א) הוא שואל בפירושו על פסוק זה אתה השאלה (ב) בתשובתו הוא מצרף שתי דעות (מתוך השלוש הקיימות), "קריעת ים סוף ומלחמת עמלק".

הכרחי איפוא לומר, שחז"ל ורש"י באים להבהיר בשאלתם ובתשובותיהם קושי מסויים בתוכן הפסוק, שאיננו מוסבר על-ידי המשך הפסוק, "את כל אשר עשה וגו'", והוא דורש הסבר. לפי זה עלינו להבין: מה אינו מובן כאן בפשטם של הפסוקים?⁵

כמו-כן יש להבין: השם יתרו (אחד משבעת השמות)⁶ נתווסף לו בזמן שהתגיייר – "כשנתגיייר וקיים המצוות הוסיפו לו אות אחת על שמו"⁷ – ואם כך, כיצד מכנה אותו התורה כאן בשם זה (וישמע יתרו) בעוד שמדובר כאן על הזמן שבו הוא היה עדיין "כהן מדין" – לפני התגייירות?⁸

- 1) מכילתא כאן. ובתם קטו, א. ירושלמי מגילה פ"א ה"א. וראה לקמן הערה 75 השינוי בלשונם.
- 2) ראה מפרשי רש"י ריש פרשתנו. חז"ל: "מהרש"א ובתם שם. כלי יקר כאן. ועוד.
- 3) ובפרש"י: "בירידת המן ובבאר ובעמלק".
- 4) ובפרש"י: "זו גדולה על כולם".
- 5) הכרחו של רש"י – ע"ד הפשט – לפרש שדוקא ב' ענינים אלה, ובפרש"י: "ראה לקושי חז"ל ע' 77 הערה 32. וראה לקמן בפנים סט"ו ובהערה 75.
- 6) מכילתא ופרש"י כאן. ופרש"י שמות ד, יח. שמו"ר פכ"ז, ת. הנחומא כאן ד.
- 7) פרש"י כאן. ער"ו בשמו"ר שם (לפי' הא'). ובמכילתא כאן: שיתרו במע"ט.
- 8) ודווקא לומר, כמו שכ' אחדים מהמפרשים (ראה רע"ב, וט"ז כאן – לענין שם יתרו) שהתורה קראו ע"ש העתיד וכמו בשם הנחרת השלישי גו' קדמת אשור (בראשית ב, יד ובפרש"י),

ב. דברי הרמב"ם על אין לקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה"

כדי להבין את כל זאת, צריך להסביר תחלה קטע בפירוש המשניות להרמב"ם, שנראה תמוה מאוד במבט ראשון. הרמב"ם⁹ מביא את מאמר חז"ל¹⁰, "מיום שחרב בית המקדש) אין (לו) להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד", ואומר שבלימוד מאמר חז"ל זה כפשוטו הוא יכול להראות רחוק מאד מן המציאות, כי האם אכן, "ארבע אמות של הלכה" היא התכלית הנעלית ביותר, ואת כל שאר הדברים ניתן, "להשליך" (מושלכת אחרי גויו?)

ומסביר הרמב"ם בהרחבה, שתכלית כל העולם הוא האדם, ותכליתו של האדם היא להגיע לשלמות המורכבת מן, "החכמה"¹¹ והמעשה". כלומר, על האדם להתעלות בחכמה ובהשגה עד להשגת המטרה, והיא: "החכמה אלקית" – "לצייר לנפשו אחדות הקב"ה"¹², וכל שאר החכמות האחרות הן רק הכנה, כדי שאחר-כך יגיעו לידיעה אלקית; ו, "המעשה" – לא להיות שטוף בתענוגים – סור מרע, ולתקן מידותיו וכו' כראוי – ועשה טוב. לאחר הסבר נרחב בענין שלעיל מציין הרמב"ם שכאשר יתבוננו וילמדו מדברי חז"ל את שני הענינים שהוזכרו לעיל: "חכמה ומעשה", איראו יכירו באמיתותו של מאמר חז"ל זה, "אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה"¹³.

וצריך להבין: (א) כיצד מוסברת החשיבות המיוחדת של "ארבע אמות של הלכה" באמצעות שני הענינים

- כי (ע"ד הפשט עכ"פ) זהו שייך לומר כשאין שם אחר, אבל יתרו הרי ה' לו ד' שמות כו'. ועד"ו צ"ל בהכ' שמות ג, א. ד, יח. וראה מפרשי רש"י כאן. ואכ"מ.
- 9) בהקדמתו לפיה"מ ד"ה אחר כן. ולהעיר שהנדפס בש"ס שלנו שווה הקדמה "מסדר זרעים" – צ"ע שה"ו הקדמת כללות פיה"מ, ואם מפני שסמכו לו – ה"ו סמוך למס' ברכות. וראה בתרגומו של קאפאה.
- 10) ברכות ה, א.
- 11) כמה פעמים לפני זה מובא הל' "דעת" (ולא "חכמה") – וצ"ע אם דייק המתרגם בזה.
- 12) גם מרמב"ם זה מובן גודל הכרח לימוד פנימיות התורה שהיא חכמה האלקית, שע"י דוקא אפשר "לצייר לנפשו אחדות הקב"ה" (נוסף על המפורש בספר היר חזק (הל' יסוה"ת פ"ב ה"ב): והאין היא הדרך לאהבתו ויראתו בשעה שיתבונן וכו').
- 13) בתרגומו של קאפאה: "זכיון שמדבריהם ע"ה אנו לומדים שני הדברים הללו כלומר החכמה והמעשה ממה שביארו וממה שרמזו בצדק אמרו אין לו להקב"ה בעולמו כו'". ולפי פשוטו הכוונה שמלימוד תושבע"פ מגיעים לב' ענינים אלו. אבל עדיין חסר ביאור אין מגיעים ואיפה נרמז תכלית החכמה ידיעת אלקות ואחדות הבורא וכו', וכדלקמן בפנים.

להביא את 770 הביתה!
 כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!
 האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגנוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
 יחי אדוננו מורנו ומלך המשיח לעולם ועד!

מיט זיק פאַר] הגמר והסיום ד"מעשינו ועבודתינו"¹¹ של בני" במשך כל הדורות שלפני זה, לסיים את הבירורים האחרונים בגלות, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר² – "לצחצח את הכפתורים"; עבודתנו מתבטאת בהבאת הגאולה בפועל עבור דורנו ועבור כל הדורות שלפני זה! זאת אומרת, שבדור זה מסיימים את מעשינו ועבודתנו של בני" במשך כל הדורות.

. . . בדורו של נשיא דורנו גופא ישנם כמה שלבים ותקופות, ובכללות – שלושה שלבים: (א) יום עשירי לחודש אחד עשר (יו"ד שבט ת"ש יו"ד) – סיום התקופה של עבודת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין. (ב) היום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר (היום השלם הראשון לאחר הסתלקות), ובמיוחד בשנת עשתי עשר (תשי"א)³ – כשהתחיל ההמשך והחידוש של תקופה חדשה ו"נתלו המאורות" של הדור השביעי מאדה"ז (או הדור התשיעי מהבעש"ט). (ג) התקופה לאחר הסתלקות בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח).

. . . יום העשירי בחודש האחד עשר קאי על סיום וגמר העבודה של בירור השיריים" האחרונים של הגלות, "לצחצח את הכפתורים".

. . . היום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר – מציין שנוסף ולאחרי העבודה דיום עשירי בחודש אחד עשר, מושגים ומתעלים (ע"פ הכלל ד"מעלין בקודש"⁴) גם להגילוי (יום) דאחד עשר.

. . . ובזה גופא מגיעים אח"כ לדרגא גבוהה עוד יותר – שאוחזים כבר לאחרי סיום עבודת כל הבירורים, ואף כבר "צחצחו את הכפתורים" וכו', וצריכים רק להיות מוכנים לקבלת משיח צדקנו – השלימות דאחד עשר (לגמרי שלא בערך לעשר) . . . כמרומו בכ"ב שבט . . . אחד עשר בכפליים.

. . . אחרי כ"ב שבט (יום הסתלקותה של בתו) נפעל השלב האחרון בהכנת העולם (כדירה לו יתברך בתחתונים) להגאולה . . . שלימות ענין זה נעשה ע"י ובשכר נשי ובנות ישראל.

של "הכמה ומעשה"? הקשר שבין "הלכה" לבין "מעשה" הוא ברור, כי ההלכה היא כדי לדעת את המעשה אשר יעשון, ואת אלה, אשר לא תיעשהו, ותלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה¹⁴, אבל מהו הקשר שבין "הכמה", עד לידיעת "אחדות הקב"ה" – לבין הלכה¹⁵?

(ב) אף אם נמצא דרך להסביר שהמילה "הלכה" מכוונת גם למשמעות של "הכמה", עדיין אין מובן: המילה "הלכה" מוזכרת בש"ס פעמים רבות, ומוסברת כפשוטה¹⁶, כלומר, דין בדרך התנהגות לפי התורה¹⁷, ומשמעות זו למילה "הלכה" מתבטאת גם בהלכה למעשה ("אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה"¹⁸), ועוד דינים בדומה לזה). ואם כך, מניין שבמאמר חז"ל זה משמעותה של המילה "הלכה" שונה ממשמעותה בכל מקום¹⁹?

ג. נסיון להסביר את הדברים, והקושי בזה

ניתן היה להסביר שדברי הרמב"ם המקשרים במקרה זה את "ארבע אמות של הלכה" עם חכמה וידיעת אלקות, נובעים בהכרח מתחילתו של מאמר חז"ל "מיום שחרב בית המקדש", ומשמעותם של הדברים היא ש"ארבע אמות של הלכה" משמשות תחליף לבית המקדש, וכיוון שבבית המקדש בחוץ – בלשכת הגזית – היה בית הדין הגדול, העיקר של התורה שבעל פה וההלכה²⁰; ובו בזמן היו מונחים שם, אך לפני ולפנים, בארון בקודש הקדשים, הלוחות (וספר התורה)²¹, המציינים את פנימיות התורה ורזין

(14) קרושין מ, ב. ב"ק יז, א.

(15) גם צלה"ב מה שמקשה בתחלת דבריו 'זבומן שם ועבר ואחריו שלא היתה שם הלכה הנוכל לומר שאין להקב"ה חלק בעולם כלל' – והרי זבומן שם ועבר ה' "בימדי" של שם ובימדי" של עבר" וכמדור"ל עה"פ (תולדות כה, כז) "ושב אהלים". ובע"ז (לו, ב): בבי"ד של שם גזרו כו'. – ולהעיר הרמב"ם ה' ע"ז פ"א ה"ב. מו"נ ח"ב פ"ט. ואר"ל (יומא כה, ב) מיימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה כו' אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה כו' יצחק אבינו זקן כו'.

(16) ראה אנציקלופדיא תלמודית ערך הלכה בתחלתו. (17) וגם מהמשך הגמ' בברכות שם: ואמר אביי .. כיון דשמענא להא .. לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא. (18) בברכות לא, א. וראה רמב"ם הל' תפלה פ"ד ה"ח. ובכ"מ.

(19) ובפרט משמטחיות לשונו משמע שהכוונה באיש השלם הכולל חכמה ומעשה וכו' אינה רק לבני" אלא גם – להבדיל – באו"ע, ומפורש בדבריו "חכמי האומות החולפים ואשר לא ראו הנביאים ולא שמעו הכתמים כבר ידעו גם הם שאין האדם שלם אלא כשיהי' כולל הדעת והמעשה". ואיוו שייכות יש להם לדי"א של הלכה?

(20) סנהדרין פו, סע"ב (במשנה). ספרי שופטים (יז, ח). רמב"ם הל' מדרים בתחילתו. ובה"ל סנהדרין פ"א ה"ג: קובעין בתחילה בי"ד הגדול במקדש כו' ומעמידין בכל עיר כו'.

(21) לדעת ר"מ הס"ח ה' מונח בארון, ולדעת ר"י בצד

דאורייתא (=סודות התורה), וכיוון שכך, מובן²², שהכוונה ב"ארבע אמות של הלכה" המשמשות תחליף לבית המקדש לאחר חורבנו, איננה רק להלכות הקשורות למעשה, אלא גם ל"רזין דאורייתא", לחכמה ולידיעת אחדות הבורא.

אך לפי הסבר זה מתורצת רק השאלה השניה – מנין שמשמעות המילה "הלכה" כאן היא ידיעת אלקות, אך עדיין אין מובן מדוע משתמשים חז"ל במילה "הלכה", שמשמעותה בכל מקום אחר היא שונה? ובכלל: היכן רמזו כל הרעיון הזה בענין של "ארבע אמות של הלכה"?

ד. ההסבר לענין

בפשוטות – גם המצוות של אחדות ה', אהבת ה', וכדו', הן הלכות, ויש בהן כמה וכמה הלכות פסוקות²². הרמב"ם אכן מדגיש בתחילת ספרו, שהוא ספר של הלכות ופסקי דינים, שאלה הם יסודי התורה, ושהן מתבטאות ב"לידע (באמצעות "הכמה אלקית") שיש שם מצוי" ו"אלקה זה אחד" (אחדות ה') וכו'.

ואפילו אצל קטן – הלכתו הראשונה ותחילת יומו היא באמירת "מודה אני לפניך מלך...", ברכות וכו'.

וכיוון שצריך ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים", ואפילו בשעה שהוא ישן וכו' – כפי שמסביר הרמב"ם בהרחבה בהלכות דעות²³, ומקומו של אדם הוא ד' אמות (כפי שיובהר להלן בהרחבה), הרי שגם על ה"הלכה" להיות "ד' אמות".

– תרי"ג המצוות, ובמיוחד הציווי של "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ניתנו במתן תורה. מובן, אפוא, שעד אז, כולל "בימי שם ועבר" לא היה כל זוד²⁴ מציווי, כפי שכותב שם הרמב"ם.

הארון (ב"ב יד, א. פרש"י וילך לא, כו).

(22) אבל דווקא הוא, שררי הרמב"ם שם לא הביא כלל התחלת מאר"ל "מיום שחרב ביהמ"ק".

(22*) ולכאורה עפ"ז צ"ע – כיון ש"דע לפני מי אתה עומד" או כיו"ב (רמב"ם הל' תפלה פ"ד. שר"ע אדה"ח האו"ח סצ"ח) וכוונת פסוק א' דק"ש מעכבות בתפלה והלכות פסוקות הן, כנ"ל – ה' צ"ל פתיחת התפלה בזה, ולמה "נהגו העם כו' אר"ז בנות כו" (רמב"ם סדר תפלות בתחלתו).

יתירה מזו – מקרא מלא דיבר הכתוב שוית' ה' לגנדי תמיד (ראה טושו"ע ריש או"ח) וגם בזה כמה הל' פסוקות – וי"ל אולי מפני שהידיעה לפני מי והכוונת הנ"ל, צ"ל כבא"א לפי כחו דוקא, ורצו לתקן נוסח השווה לכל, שתקנו בהתפלה עצמה, בכל הברכות והתפלות (ראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ד).

(23) פ"ג. וראה תוספתא ברכות רפ"ד. טושו"ע או"ח סר"ל.א.

(24) ויומתק ביותר ע"פ דברי הרמב"ם במו"נ ח"ב פ"ט, עיי"ש.

ה. לעומקם של דברים: מדוע, מקומו של אדם הוא ד' אמות?

לגבי מספר ענינים אנו מוצאים שכלל אדם יש ארבע אמות משלו²⁵. עובדה זו נלמדת²⁶ מן הכתוב²⁷, "שבו איש תחתיו", וזה נקרא, מקומו של אדם²⁸.

בין הסיבות לכך אומרת הגמרא²⁹, שגוף האדם תופס מרחב של שלוש אמות, ואמה אחת נוספת כדי שהוא יוכל להרים את ידיו מעל לראשו³⁰.

לכאורה, דורשים הדברים הסבר: הרי לגוף, כולל היד במצב הרגיל, די בשלוש אמות³¹, ואם כך מדוע, "מקומו" של אדם נחשב תמיד כארבע אמות, רק בגלל העובדה שלפעמים הוא מרים את ידיו במצב בלתי רגיל לחלוטין³², למעלה מראשו, ואז הוא תופס יותר מקום מן הרגיל?

ו. כוונת נריאת האדם – התעלות מעבר לראשו

הקב"ה ברא את העולם באופן מושלם, עולם על מילואו נברא³³, בכל זאת אומרים חז"ל³⁴ שאת הכל, "ברא אלקים" כדי, "לעשות" – לתקן; תכליתה של הבריאה היא, שהאדם ישפיע עליה

25) חוץ לתחום שבת (מכילתא ופרש"י) בשלח טו, כט. עירובין מה, ס"א (במשנה). וראה המאור לשבת צו, ב (לענין המעביר ד"א ברה"ק בשבת). תר"י ברכות כו, ב (לענין איסור התפלה אחורי רבו). שיטה למוק"ט, א. ועוד. וכן תקנו שיהיו ארבע אמות של אדם קונות לו (ב"מ י, א), שלדעת כמה ר"ן גיטין עה, א. ריטב"א שם (בת"א ה'). שו"ת הר"י מיגש סי' קו) תקנו את הד"א עצמם. ועוד.

26) לענין תחומין – מכילתא ופרש"י שם. עירובין מה, א. נא, א. ירושלמי שם פ"ד, ה"א.

27) בשלח טו, כט.

28) ראה ספרי וזוטא (שלח טו, לב): אל יצא איש ממקומו יהא לו מקום וכמה אמרו ד' אמות. וראה שיטה למו"ק שם. ב"י יו"ד סי' שלד ד"ה וזה דין בשם קונדריסים. ובאמ"ב (שער הק"ש פמ"ב): המקומו של אדם הוא ד"א.. לכך אמרו להוציא מד"א בשבת.. וכן כשלא עירב בו. וראה תו"ח בשלח רנד, ס"ב ואילך.

29) עירובין מה, א. ובפס"ז בשלח שם מסיים בהמשך לזה "מכאן אמרו חכמים.. המעביר חפץ ברה"ק כו". וראה אוצרה"ק קדושין כו, ב סקנ"ג שגם ד"א של מציאה שייך לזה.

30) בעירובין שם ברעת ר"י "גופו שלש אמות ואמה כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשוותיו". ור"מ ס"ל: כדי לפשוט ידיו ורגליו. ובתוספתא (שם פ"ג ה'): מלא קומתו ופישוט ידיו הרי ד'. ומוכח שגם לדעת ר"מ הכוונה לפישוט ידיו למעלה מהראש.

31) ע"פ דעת הרשב"ם ורמב"ן (ב"ב ק, ב) שג' אמות הוא ביחוד עם הראש. אבל גם לפי התוס' (ב"ב ועירובין שם. ובכ"מ) דגופו של אדם ג' אמות היינו בלא ראשו – הרי עכ"פ אינו מגיע בראשו לד' אלא בצירוף ידיו.

32) להעיר מרמב"ן (ובחי' בשלח יו, יא): אמרו במדרש כו' (בס' ובהד"ק סק"ל). וראה תו"ש עה"פ. ושי"נ לבאר שבע בשו"ת.

33) ב"ב פ"ד, ז. וראה שם פ"ג, ג.

34) ב"ב פ"א, ו. וברש"י שם.

וישפר אותה יותר מכפי שנבראה.

ואפילו בגן"ע, עוד לפני חטא עץ הדעת, שאז היתה השלמות הנעלית ביותר בבריאה, כבר נדרש מן האדם הראשון, "לעבדה ולשמרה"³⁵.

כשם שחלים הדברים על כלל הבריאה, כך גם לגבי האדם:

ענין זה מתבטא גם במקומו הגשמי של האדם, בעומק הענין של, "ארבע אמות" שהוזכר לעיל: האדם (ראשו, גופו ורגליו) לפי בריאתו, תופס מרחב של שלוש אמות (הרומזות, באופן כללי, לשלוש הדרגות באדם: ראש, גוף ורגל). לפי הבריאה הראש, כשמו, הוא הדרגה והמקום הגבוה ביותר אצל האדם, מתחתיו הגוף, והנמוכות ביותר הן הרגליים. כלומר, על פי הבריאה, הידיים הן משני צידי הגוף, נמוכות מן הראש.

עבודת האדם מתבטאת בכך שהוא יתעלה מעבר לשלוש³⁵ האמות של הבריאה, מעבר לדרגה הגבוהה ביותר בבריאתו, שהיא הראש, מקום השכל. כלומר, האדם לא ישאר מוגבל בהבנתו ובהשגתו לפי ההגבלות של "ראשו" ושכלו, אלא יהיה שקוע בענינים הנעלים מ"ראשו".

התעלות זו קשורה דוקא ב"ידיו", שמסמלות את בחינת המעשה. כמאמר חז"ל³⁶, שבאמצעות צדקה נעשים מוחו ולבו זכים פי אלף. כלומר, גם התעלותו בכוחות הנעלים של השגה עד לדרגה שמעבר לשכלו, כפי שהוא בבריאתו קשורה ב"מעשה" בפועל. במילים אחרות (ולאידך גיסא): כל הדרגות שאליהן הוא מתעלה צריכות להשפיע גם על המעשה בפועל³⁶.

ומפני שני הענינים הללו, "החכמה והמעשה" ניתן לו מקום של, "ארבע אמות", יותר³⁷ משלוש האמות שלפי בריאתו³⁷.

ז. עניני העולם והאדם נלקחים מהתורה

כך הם הדברים גם לגבי התורה, כי כל עניני

35) בראשית ב, טו.

36) ולהעיר מלק"ת ר"פ קדושים ושו"נ דרוש ג' בח' אדם (אוה"ת במדבר ע' תתקסב ואילך).

36) תו"א בתחלתו. ונת' באוה"ת שם.

36) ועפ"י זימתקו דברי ר"י (עירובין שם) כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשוותיו, כי הכוונה היא דבחי' הכי תחתונות (במעשה) "מתחת מרגלותיו" תתעלנה לדרגת "מראשוותיו".

37) מובן שאין לזה סתירה ממה שמצינו בכ"מ מעלה בג' לגבי ד' (שבת קד, א. פרס ש' ערכי הכינויים מע' גז. לקו"ת במדבר עט, ב. ובכ"מ). ולהעיר מצפ"ע עה"ת ר"פ ויצא.

37) ועפ"י יובן מה שפשוט לשון הרמב"ם משמע שמדבר בנוגע לכל אדם, גם בנוגע לאוה"ע (כ"ל הערה 19), כי כל

אז מ'הא"ט שוין נאך דעם סיום העבודה פון אַלע בירורים, און מ'האָט שוין אויך "צוגעפוצט די קנעפ" וכו', און מ'דאַרף נאָר שטיין גרייט צו מקבל זיין משיח צדקנו – די שלימות פון אחד עשר (אינגאנצן שלא בערך צו עשר). . . כמרומו אין כ"ב שבט . . . אחד עשר בכפליים.

. . . נאך כ"ב שבט (יום הסתלקות פון בתו) האָט זיך אויפגעטאַן דער שלב האחרון אין צוגרייטן די וועלט (אַלס אַ דירה לו יתברך בתחתונים) צו דער גאולה . . . שלימות ענין זה קומט ע"י ובשכר נשי ובנות ישראל.

. . . דערפון האָט מען דעם לימוד פאַר נשי ובנות ישראל בכלל, ובמיוחד – פאַר די שלוחות תחינה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – וועלכע האָבן זיך דאָ צוזאַמענגעקליבן מכל קצוי תבל אין דעם "כינוס השלוחות העולמי". . . בזמננו זה, די לעצטע רגעים פאַר דער גאולה – צו מעורר זיין זיך און אַלע נשי ובנות ישראל וועגן דעם גודל הזכות פון נשי ובנות ישראל צו ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, וועלכע קומט "בשכר נשים צדקניות שיש בדור"⁵, כנ"ל.

(משיחות ש"פ יתרו, כ"ף שבט, וזיל יום ב' פ' משפטים, כ"ב שבט תשנ"ב)

5) י"ל ש רות רמז תרו בסופו (ממדרש זוטא רות).

דורנו זה הוא הדור האחרון של הגלות והדור הראשון לגאולה – כפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא הכריז והודיע כמ"פ, שכבר סיימו הכל ועכשיו צריכים רק לקבל את משיח צדקנו בפועל ממש – במילא מובן, שאם בינתיים הי' ענין של הסתלקות, כפי שהי' בכ"ב שבט ארבע שנים לפני זה (שנת ה'תשמ"ח), ה"ז אך ורק בכדי לפעול את העלי' היחידה שנותרה – העלי' דהגאולה האמיתית והשלימה.

. . . דובר ריבוי פעמים שהחידוש והעילוי הנפלא של דורנו – הדור האחרון של הגלות והדור הראשון לגאולה – שהוא משקף [ער שטעלט

פון דעם דור – דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון גאולה – אז ער שטעלט מיט זיך פאָר דעם גמר וסיום פון „מעשינו ועבודתינו“¹ פון אידן במשך כל הדורות שלפני זה, צו פאָרענדיקן די לעצטע בירורים אין גלות, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר² – „צופוצן די קנעפלעך“; אונזער עבודה באַשטייט אין ברענגען די גאולה בפועל פאָר דעם דור און פאָר אַלע דורות שלפני זה! דאָס הייסט, אז אין דעם דור איז מען מסיים מעשינו ועבודתנו פון אידן במשך כל הדורות.

. . . אין דעם דור פון נשיא דורנו גופא זיינען פאָראַן עטלעכע שלבים ותקופות, ובכללות – דריי שלבים: (א) יום עשירי לחודש אחד עשר (י"ד שבט ת"ש י"ז) – דער סיום התקופה פון עבודת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין. (ב) דער יום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר (דער ערשטער גאַנצער טאָג לאחרי ההסתלקות), ובמיוחד בשנת עשתי עשר (תשי"א)³ – ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן דער המשך וחידוש פון אַ נייער תקופה ו„נתלו המאורות“ פון דעם דור השביעי פון אַלטן רבי'ן (אָדער דור התשיעי פון בעש"ט). (ג) די תקופה נאָך דער הסתלקות פון בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח).

. . . יום העשירי בחודש אחד עשר גייט אויף דעם סיום וגמר העבודה פון מברר זיין די לעצטע „שיריים“ פון גלות, „צופוצן די קנעפלעך“.

. . . דער יום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר – באַדייט אַז נוסף און נאָך דער עבודה פון יום עשירי בחודש אחד עשר, דערגרייכט מען און מען ווערט נתעלה (לויט דעם כלל פון „מעלין בקודש“⁴) אויך צו דעם גילוי (יום) פון אחד עשר.

. . . אין דעם גופא קומט מען דערנאָך צו נאָך אַ העכערע דרגא –

(1) תניא רפ"ז.

(2) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(3) ראה סה"ש תש"נ ח"א ע' 255 הערה 99.

(4) ברכות כה, א. וש"נ.

העולם והאדם נלקחים מן התורה³⁸. התורה היא „אוריין תליתאי“ (=תורה משולשת)³⁹, נחלקת לשלוש דרגות, לפי התחלקותה, באופן כללי, לתורה נביאים וכתובים. (ולכן נחלקת כל הבריאה לשלוש דרגות, כידוע⁴⁰). באמצעות עבודת התשובה, הנעלית מן הבריאה, הביאו בני ישראל לידי כך שנוספה בתורה דרגה רביעית⁴¹, דרגה של „כפליים לתושיה“ בתורה, שנוספה על-ידי הלוחות השניות⁴².

באופן פרטי קיים ענין זה בכל חלקי התורה: יש ה„שלוש אמות“, שלוש הדרגות בתורה, כפי שהיא בבריאתה, והן: פשט רמז ודרוש⁴³, שמהות את ה„גוף“ של התורה⁴⁴, אבל המטרה היא שהאדם יגיע ע"י יגיעתו, ל„ד' אמות“, גם ל„אמה“ הנוספת, לדרגה הרביעית בתורה, הנעלית מ„גוף“ התורה, וזו היא בחינת הסוד שבתורה⁴⁵, נשמתא דאורייתא (=נשמת התורה)⁴⁶, ולדרגה

אדם לעמל נברא (סנהדרין צט, ב. וראה ב"ר פליט, ח (בסופו). ואכ"מ.

(38) ראה ב"ר בתחלתו.

(39) ראה שבת פה, א. זח"ג רמז, א.

(40) ראה ד"ה צעקו תרפ"ח פ"ו. סה"מ תרצ"ט ע' 223 ואילך. ובכ"מ.

(41) להעיר מזהר שם, דבח' ה' בתורה היא מלכות, ה' רביעית. ויובן ע"ז מה שהחוספה מדרש הלכות כ"ל תושבע"פ, שנתוסף ע"י לוחות שניות (ראה בהנסמן בהערה הבאה) נק' בח' ד' בתורה, כי מלכות פה תושבע"פ קרינן לה (הקדמת תקי"ו).

(42) שמו"ר פמ"ו, א (בסופו). פמ"ו, ז. ומשמע שגם לפני"ו הי' תורה נביאים כתובים. וכן מובן מדרש רד"ל עה"פ (תשא לא, יח) „ככלותו“ (תנומתא תשא טו. שמו"ר פמ"א, ה. פרשי"י שם). אבל ראה נדרים כב, ב. ויתירה מכ"ז אמרו"ל דאפילו מה שתלמידי ותיק עתיד לחזוהו נאמר למשה בסניו ודקדוקי' ואותיותי' של תורה היו כתובים בלוחות ראשונות וע"כ צריך לחלק באופן ד, כתובים" התושב"כ או תושבע"פ וכ"כ* ובאופן דהאמירות למשה המפורשות – לאופן דאמירות מה שתלמיד ותיק יחדש – ועד"ו יל"פ גם בנדר"ד.

(43) כנגד ג' עולמות ב"ע – ע"ח ומ"ח (הובאו בלקו"ד ח"ד תשע"א, א). וראה הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נעתק בקונט' עה"ח (הוספה א') ע' 62 ואילך). רמ"ז לוח"א ד, סע"ב.

(44) זח"ג קנב, א. (45) כנגד עולם האצילות – נסמן בהערה 43. ובאוה"ת בלק (ע' התקלה): ופ' ד' אמות של הלכה היינו שיהי' שורה בהם ד' אותיות הוי', עיי"ש.

(46) זח"ג שם. ולכן נחלק בכללות לב' מדר'י: פשט רמז דרוש – גופא דאורייתא, תורה שבבריאה (בי"ע); סוד – נשמתא דאורייתא, שלמעלה מהבריאה (אצ"י). וראה בהקדמת הרח"ו שם. רמ"ז שם. קונט' עה"ח פ"י ג"ט. ובכ"מ.

ולפעמים מבואר שה' מדרגות בתורה: ד' חלקים פדר"ס כנגד גרנ"ח, ובח' יחידה. אבל זה בפירוט ע"פ תורת החסידות, ובכללות מבואר ככפנים (ראה קונט' ענינה של תורת החסידות סייא ובהנסמן שם. לקו"ש [המורגם] ח"ה ע' 14 ואילך. ח"ו ע' 115 וע' 123 ואילך לענין שהתורה ניתנה בה' קולות). ואכ"מ.

(* להעיר מגיטוס (ב: א) א"ר"א תורה רוב בכתב (ובמפורשים שם). ירוש' פאה פ"ב ח"ד.

הזאת בתורה קורא הרמב"ם (שם): „נכבד שבמושכלות“, שבאמצעותו מגיע האדם לתכלית – „לצייר לנפשו אחדות הקב"ה“⁴⁷.

למרות כל זאת נקראות כל ארבע האמות הללו „ארבע אמות של הלכה“, בדומה למה שנאמר קודם לכן על ארבע האמות של האדם, שנקבעו בגלל הגבוה הידיים מעבר לראש, כי ההוכחה לכך שהאדם הגיע גם ל„אמה“ הרביעית, לדרגת ה„סוד“ שבתורה, היא רק כאשר גם בחינת התורה הנעלית מן הבריאה יורדת ומתקשרת להלכה, שמשמעותה (כפשוטה) דין בקשר לפועל, למעשה. ואדרבה⁴⁸: כיוון שהדרגה הרביעית, הנשמה של התורה, היא למעלה מן הבריאה – דווקא לכן חשוב יותר שהיא תרד להלכה, שתשפיע גם על המעשה.

ח. ד' אמות של הלכה קשורות ל„מיום שחרב ביהמ"ק“

לפי זה יובן הקשר של ארבע אמות של הלכה ל„מיום שחרב בית המקדש“.

למרות ש„לית אתר פנוי מיניה“ (=אין מקום פנוי ממנו, מה') ומלוא כל הארץ כבודו, בכל זאת, הגילוי והשראת השכינה היו בבית המקדש⁴⁹, ומשם היתה השכינה מתפשטת לכל העולם. בבית המקדש היו, באופן כללי, שלושה חלקים: חצר אוהל מועד, אוהל מועד והוא ההיכל וקודש הקדשים⁵⁰, ולמרות שהשראת השכינה היתה בכל בית המקדש, בכל זאת היה עיקר השכינה בקודש הקדשים, ובקודש הקדשים עצמו היה זה באמצעות הארון⁴⁹.

ולכן מושיבים את הארון כדרגה רביעית, למרות שהוא עמד בקודש הקדשים (הדרגה השלישית), כי באמצעותו נתגלתה בחינת

(47) ובכללות יותר: ג' דרגות ראש גוף ורגל בגוף התורה: תושב"כ תושבע"פ ופנימיות התורה; נשמת התורה – בח' אלקות שבתורה (ד"ה משכני (הא') תשא פ"ו).

(48) דמנו שבעולמות עולם האצילות הנרמו בתיבת „אף נסמן ל„עשיתיו“ דוקא (ראה לקו"ת בלק סט, סע"ג), כן גם בד' חלקי התורה פדר"ס, חלק הסוד שבתורה (אצ"י) שייך לחלק השני לקדש' דוקא (ראה לקו"ש ח"ה ע' 1 הערה 3 – לענין יינה של תורה שבפרשי"י). וראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (בשם אביו כ"ק אדני"ע) אודות ניגון אדה"ו בן ד' בבית (נדפס בהתמים ח"ה ע' סג [רמז]). אג"ק שלו ח"ב ע' ריו) שבבא הד' שהוא מכוון כנגד עולם האצילות מובדל בעצם מהותו מנבא הג' (שהוא כנגד עולם הבריאה). ולהלן שם (ע' סד [488]). אג"ק שם ע' ריה. ובתורת שלום ע' 23. 25: שייכת דוקא לבבא הא' שכנגד עולם העשי'.

(49) ראה תניא פנ"א ואילך. סידור צה, ד. (ובכ"מ). ושם גם לענין ד"א של הלכה.

(50) חצר אוה"מ כנגד ב"ע, אהל מועד – היכל, כנגד אצילות, קו"ק כנגד עולמות א"ס שלמעלה מאצילות – אוה"ת ויקהל ע' בקצה. ד"ה והוא עומד תרס"ג פ"ב (סה"מ תרס"ג ע' נא. ד"ה כי הוא יברך הש"ת בתחלתו.

התורה הנעלית מן הבריאה – „מקום הארון” כפי שהוא „אינו מן המדה”⁵¹ – ושם נראתה, אהדות הקב”ה בגלוי⁵².

יחד עם זאת היתה גם הדרגה הגבוהה קשורה ל„מעשה”. נוסף לכך שבניית בית המקדש וכליו היתה על-ידי מעשה ידי אדם, היה גם סדר עבודת הכהנים בבית המקדש עצמו⁵³ מגיע עד לארון בקודש הקדשים – ההזאות ביום הכיפורים.

ט. גם במתן תורה היו שני העניינים: חכמה ומעשה

אף-על-פי שבאופן כללי, נוספה הדרגה הרביעית בתורה על-ידי הלווחות השניות, באמצעות עבודת התשובה של בני ישראל [וכך, על-ידי יגיעה „דדחקין למלה דחכמתא ודייקין לה ומחכאן לה למנדע ברירה דמלה”⁵⁴ (=שמתייגעים במילות החכמה ומדייקים בה, ומצפים לדעת את כוונת המילה) יכול כל יהודי להגיע להעלם העצמי של תורה]⁵⁵, – וכך גם לגבי כל חלקי התורה, שגם בהם נתגלתה הבחינה הרביעית, הסוד שבתורה, בעיקר בדורות האחרונים⁵⁶, והשלימות בה תהיה

(51) יומא כא, א. ב”ב צט, ב. וראה יומא שם שהיא במדרין אחרת מוה’ נסים שבביהמיק.
(52) ראה המשך תרס”ז ע’ רכז. ושם ע’ רכה, שה”ע יחוד הוי’ ואלקים מלמעלה למטה. ד”ה והוא עומד שם (ע’ נח).
(53) להעיר מלקו”ש ח”א ע’ 125.
(54) ח”א קל, ב.
(55) נח’ בארובה בד”ה ואברהם זקן (ולאח”י) תרס”ז. וראה שם ע’ תה ואילך. ועוד.

(56) כי אף שיעקר גילוי סודות התורה יהי לעיל ע”י משיח, ישקני מנשיקות פיהו (שה”ש א, ב ובפרש”י) – הרי כבר נתגלה בימי רשב”י וכו’ באופן של „הבל” עכ”פ (ראה קה”ד ספי”א. רפ”ב), ובדוגמת מה שגם לפני מ”ת (אצל האבות כו’) ה’ לימוד התורה באופן של „ריחות” (שהש”ר פ”א, ג (א)).

ועפ”ז יש לבאר מ”ש בלקוטי לוי”צ (אג”ק ע’ רכז) שגילוי החסידות שבי”ט כסלו הוא גבוה יותר מגילוי פנימיות התורה כו’ שתתגלה ע”י מ”צ (ולכן כחוקמה לזה ה’ העלם גדול ביותר), דלתורת הנגלה הוי’ מקודם קרי”ס שנקרע לייב קרעים, ולנסתר דתורה שעי”י מ”צ הוי’ מקודם קריעת הגור לוי’ נחלים, ויגילוי אור החסידות שלמעלה משניהם הוי’ הגאולה בי”ט כסלו, שכולל ב’ הבחי’ דייב הוי’ –

דלכאורה: א) אף אפ”ל חיבור ב’ הבחי’ דייב הוי’ (גילוי תורת החסידות בי”ט כסלו), קודם שתהי’ הבקיעה לוי’ עצמה (שוו’ תהי’ רק לעיל?) ב) הרי נסתר דתורה ישנו גם לפני הבקיעה לוי’ נחלים (ולעיתים) – אצל רשב”י כו’ ומזמן האריז”ל ואילך וכו’? אלא שגילוי בחי’ נסתר שעי”י מ”צ נתגלתה כבר באופן של הבל (עכ”פ) בזמן רשב”י וכו’, ומזה מובן שברוחניות (עכ”פ) כבר היתה הקריעה לוי’ נחלים.*

(* ועד”ז הוא בנוגע איחוד נגלה ונסתר שהי’ אצל רשב”י (ראה הסמך לעיל ע’ 40 הנרה 45 בשה”ג). אבל עפ”י שמשוהה הגילוי דיי”ט כסלו לקריעה לוי’ נחלים ולעיתים, אזי אפ”ל שגילוי תורת החסידות בי”ט כסלו הוא לא רק באופן של „הבל” (כרשב”י כו’). כי”א שכבר „יתנו” ותמשך למטה ע”י אדמו”ר הקו”א ופי’ שגם תורת

רק לעתיד לבוא, בגילוי תורתו של משיח, על-ידי יגיעת בני ישראל במשך זמן הגלות – בכל זאת ידוע שמתן תורה לא יהיה שוב, כי הכל „ניתן” במתן תורה⁵⁷, אלא שהגילוי וההשפעה של הדברים באים אחר כך על-ידי עבודה ויגיעה.

ולמרות שבאופן כללי ניתנו במתן תורה כל חלקי התורה בעשרת הדברות, בכל זאת, באופן פרטי, נתגלתה בחינת סוד שבתורה, „גשמתא דאורייתא”, על-ידי „וירד ה’ על הר סיני”⁵⁸. כלומר, התגלות בחינת התורה הנעלית מן הבריאה אינה קשורה רק בכיבור של עשרת הדברות, אלא גם במעשה הקב”ה, כביכול: „וירד ה’ על הר סיני” – ובמיוחד שגם לפי פשוטם של הדברים – פירוש הירידה הזאת וגילוי מעשה מרכבה הם „סוד” שבתורה.

ובלשון הרמב”ם שהובא לעיל: במתן תורה היו שני העניינים – „חכמה” של תורה, על כל חלקיה ועד לבחינת סוד שבתורה, גילוי בחינת אחדות הבורא⁵⁹, וכל זאת בקשר ל„מעשה” – „וירד ה’ על הר סיני”, בנוסף לכך שרובם של עשרת הדברות הם ציוויים על מעשה בפועל. ההכנה לכך היתה צריכה להיות, ואל משה אמר עלה אל ה”⁶⁰, שהנבראים ייצאו מהגבלותיהם, הגבלות התחתונים ובלשון חו”ל⁶¹, „תחתונים יעלו לעליונים”.

י. יתרו – הכנה למתן תורה

לפי כל הנ”ל תיפתרנה השאלות שהובאו בסעיף א’:

ידועה דעת הוזהר⁶², שהתורה ניתנה רק לאחר שבא יתרו והתגייר. ביאת יתרו היתה הכנה למתן תורה.

לכן קוראת לו התורה כאן בשם „יתרו” וגם כל הפרשה נקראת על שמו, ולא „שבת מתן תורה”, אפילו לא בשם נוסף, כדוגמת שבת שירה ודוגמאות נוספות), כי בשם יתרו „נמצאת” הכוונה של מתן תורה:

(57) ד”ה ויאמר משה תשי”ט פ”ו.
(58) פרשתנו יט, כ.
(59) ראה תניא פל”ז. ובכ”מ.
(60) משפטים כד, א.
(61) תנחומא וארא טו. שמו”ר פ”ב, ג.
(62) זור פרשתנו סו, ב. סח, א. וראה ד”ה ויאמר משה שם. לקו”ש ח”א ע’ 75 ואילך.

החסידות שבתורתו של משיח תהי’ באופן נעלה מאשר עתה – שה”ז לימוד ע”ד ראי’ (עינין ש’ האמתה פ”ס). ולכן לעיל יש צורך בהתקדמה (דבקיעה בפועל – שריא הקדמה) רק לנסתר דתורה (שבתורתו של משיח) – בקיעה לוי’ נחלים – ולא לתורת החסידות (עינין של ישי”ט) – כי תורת החסידות כבר נמסכה ע”י אדה”י.

משיחא), ע”י גילוי החסידות דהבעש”ט ורבותינו נשיאינו ממלאי מקומו, אשר לכשיפוצו מעינותיך חוצה „אתי מר” דא מלכא משיחא¹.

ויש לומר, שבהתאם לתוכן תיבת „מיד”, צריך לומר שג’ האותיות קשורים לא עם ג’ זמנים שונים (משה בדורו, ישראל הבעש”ט בדורו, ודוד מלכא משיחא בדורו), אלא באים כולם יחד בסמיכות ממש („מיד”) בכל דור ודור ובכל זמן וזמן. כמרומז גם בזה ש„מיד” הוא גם ר”ת „משה, יהושע, דורם”, ששלשתם היו בדור אחד.

וכן יש לומר בנוגע לדורנו זה – שבאותו הדור ישנו הגילוי דשלשתם – מ’ (ר”ת משיח²), י’ (ר”ת דב’ שמותיו דכ”ק מו”ח אדמו”ר) וד’ (דורם); יחד עם משה שבדורנו (כ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו), בחי’ עשר (עשירי בשבט), כולל גם הגילוי דתורת החסידות (מעינות הבעש”ט) על ידו, ישנו גם הגילוי דבחי’ אחד עשר, „גואל ראשון הוא גואל אחרון”³, דוד מלכא משיחא.

מה.

אונזער דור איז דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון דער גאולה – ווי כ”ק מו”ח אדמו”ר דער בעל ההילולא האָט מכריז ומודיע געווען כמ”פ, אַז מ’האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט און איצטער דאַרף מען נאָר מקבל זיין משיח צדקנו בפועל ממש – במילא איז פאַרשטאַנדיק, אַז אויב בינתיים איז געווען אַן ענין של הסתלקות, ווי דאָס איז געווען בכ”ב שבט בארבע שנים לפני זה (שנת ה’תשמ”ח), איז דאָס אך ורק בכדי צו ברענגען די איינציקע עלי’ וואָס איז נאָך געבליבן – די עלי’ פון דער גאולה האמיתית והשלימה.

... מ’האָט גערעדט מערערע מאָל דעם געוואַלדיקן חידוש ועילוי

(הבעש"ט), דוד מלכא משיחא, ד.ה. אַז דער דור הראשון פון מתן תורה (דור משה) פאַרבינדט זיך מיט דעם דור האחרון (דהגאולה ע"י דוד מלכא משיחא), דורך גילוי החסידות פון דעם בעש"ט און רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו, וואָס לכשיפוצו מעינותיך חוצה "אתי מר" דא מלכא משיחא¹.

ויש לומר, אַז בהתאם צו דעם תוכן פון דעם וואָרט "מיד" (גלייך), דאַרף מען זאָגן אַז די דריי אותיות זיינען פאַרבונדן ניט מיט דריי באַזונדערע זמנים (משה בדורו, ישראל הבעש"ט בדורו, און דוד מלכא משיחא בדורו), נאָר זיי קומען אַלע צוזאַמען בסמיכות ממש ("מיד") בכל דור ודור ובכל זמן וזמן. כמרומו אויך אין דעם וואָס "מיד" איז אויך ר"ת "משה, יהושע, דורם", וואָס אַלע דריי זיינען געווען בדור אחד.

וכן יש לומר בנוגע לדורנו זה – אַז אין דעם זעלבן דור האָט מען דעם גילוי פון אַלע דריי – מ' (ר"ת משיח²), י' (ר"ת פון ביידע נעמען פון "כ"ק מו"ח אדמו"ר) און ד' (דורם); צוזאַמען מיט דער משה שבדורנו ("כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), בחי' עשר (עשירי בשבט) כולל אויך דער גילוי תורת החסידות (די מעינות הבעש"ט) על ידו, האָט מען אויך דעם גילוי פון בחי' אחד עשר "גואל ראשון הוא גואל אחרון"³, דוד מלכא משיחא.

(משיחות ש"פ יתרו, כ"ף שבט תשנ"ב)

- 1) אגה"ק הידועה דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.
- 2) להעיר שמנחם שמו (סנהדרין צח, ב).
- 3) ראה שמו"ר פ"ב, ד. שם, ו. זח"א רנג, א. ש' הפסוקים פ' ויחי. תו"א משפטים עה, ב.

בזמננו זה, בעמדנו סמוך מיד לפני הגאולה האמיתית והשלימה . . . כמדובר כמ"פ שסיימו כבר הכל וכעת צריכה רק להיות הגאולה בפועל.

. . . מדובר כמ"פ הראשיתבות בדרך אפשר של "מיד" – משה, ישראל (הבעש"ט), דוד מלכא משיחא, היינו שהדור הראשון דמתן תורה (דור משה) מתקשר עם הדור האחרון (דהגאולה ע"י דוד מלכא

השם, "יתרו" כולל את שני השמות, גם את השם יתרו על-שם שיתר פרשה אחת בתורה⁶³, ואת ההוספה של "ואי" בשמו יתרו, כשהוא הגיע לידי קיום המצוות. וכפי שהוסבר קודם לכן, אלה הם שני עניני השלמות, "חכמה" ו"מעשה", שנחתו במתן תורה, וההכנה לכך היתה יצירת⁶⁴ שני עניני השלמות הללו על-ידי יתרו בעצמו⁶⁵.

יא. כהן מדין – חכמה ומעשה של לעומת זה

לפי זה מובן גם המשכו של הפסוק, (וישמע יתרו) כהן מדין, שפירושו הוא גם "כהן לעבודה זרה"⁶⁶. לכאורה, זוהי סתירה לשבחו של יתרו⁶⁷?

ההסבר לכך:

לתואר "כהן מדין" יש שתי משמעויות: (א) כהן מלשון שר⁶⁸ (ב) כהן – כומר לעבודה זרה. שני הפירושים הם, באופן כללי, שני הענינים שהיו אצל יתרו לפני התגיירותו: (א) "כהן" מלשון שר – הוא היה נכבד וחשוב אצל אומות העולם, עיקר תפקידו של השר הוא בהנהגת המדינה, ובביצוע פקודת המלך, מעלות המעשה (של מדין). (ב) "כהן" מלשון כומר לעבודה זרה, תואר המסמל גדלות וחשיבות בידיעה והשגה, וכמאמר חז"ל⁶⁹ (המובא על-ידי רש"י) "שהיה מכיר בכל עבודה זרה שבעולם".

המשמעות של מכיר בעבודה זרה, ובכלל בענייניו, היא (כמוסבר בזוהר) שלמות חכמה (של מדין). דבר זה נבע מטעות בהבנה והשגה,

בדומה להסברו הרחב של הרמב"ם⁷⁰ על כך שבימי אנוש וכו' חשבו שמפני שהקב"ה ברא כוכבים ומזלות וגלגלים, ונתן להם כח להנהיג את העולם, צריך לשבח ולפאר את הכוכבים והמזלות ולכבדם.

וזהו משמעות המאמר⁷¹ שיתרו, "היה מכיר בכל עבודה זרה שבעולם": היתה לו ידיעה והכרה בכל ה"ממוצעים" של כל העולמות. טעותו בהיותו כהן מדין היתה אי הידיעה וההכרה בכך, שאלה אינם מציאות בפני עצמם כלל ושאוור להחשיבם כמציאות עצמאית.

הפסוק מדגיש, וישמע יתרו כהן מדין – שבשני הענינים של "חכמה ומעשה" היה יתרו – ב"לעומת זה" (בכיוון הטומאה) – בשיא השלימות, ובכל זאת הוא שמע ובא והתגייר, והפך את שני עניני השלימות הללו לשלימות של קדושה⁷², כדלהלן: "יתר" – שיתר פרשה אחת בתורה, שלמות בענין החכמה, עד לידיעה כי "גדול ה' מכל האלקים" – השלמות באחדות הבורא, ההכרה בכך ש"כל האלקים", כל ה"ממוצעים" אין להם שום שלטון וכו' עצמי⁷³, והם רק "כגרזן ביד החוצב בו"⁷⁴, ו"יתרו" – קיום המצוות: שיא השלימות במעשה.

יב. מה גרם ליתרו לצאת מהגבלותיו:

מתן תורה הוא (כפי שמוסבר במקומות אחרים בהרחבה) ביטול הגזירה, עד ש"תחתונים יעלו לעליונים" – הנבראים ייצאו מהגבלותיהם כנבראים, ויתעלו לעליונים. מובן, לפיכך, שגם אצל יתרו, שביאתו היתה הכנה למתן תורה, היתה קיימת עבודה זו: הוא עצמו יצא מהגבלותיו.

וזהו הדיוק בלשון רש"י "מה שמועה שמע ובא" (ולא בא ונתגייר). הפסוק מדבר על הגורמים שהביאו את יתרו לידי כך שהוא

(70) הל' ע"ז בתחילתו.

(71) ראה בכ"ו לקו"ש ח"א ע' 74 ואילך.

(72) להעיר גם מאוה"ח כאן.

(73) וזה הכריח יתרו ממה ש"דבר אשר זדו עליהם": באם איבוד מצרים ה' ע"י אופן אחר, ה' מקום לטעות ולומר שגם לכוחות הטבע ישנו כח ושלטיה אלא שהו' גדול מהם ושליט עליהם. אבל מזה שנאבדו בכח זה עצמו שדימו לאבד את ישראל – לא שאיבודם ה' ע"י איבוד ושכיבת בכח שלהם, כ"א אדרבה, כח זה עצמו גרם איבודם – מוכרח שכל ענינו של הכח הוא רק כפי רצונו ית' (וראה ד"ה כי תראה חמור תש"ד ס"ד).

וע"ד מ"ש בתו"א (מא, ד) בפירוש הכתוב כי גדול הו' ואדונו מכל האלקים (ובחצ"ע) שם מביא גם הפסוק עתה ידעתי שאמר יתרו) "ומושל על כולם להיות היש בטל .. שכולם יש להם ציור ותמונה מבחי' תפוך ורצון הו'"; והיינו שציור הנבראים עצמם (לא רק נס שהו"ע שידוד הטבע) הוא מרצון הו'. וראה כלי יקר כאן ד"ה את כל אשר עשה.

(74) ראה בארוכה ד"ה מים רבים תשי"ז ובהנסמן שם (סו"מ מלוקט ח"א ע' גא ואילך).

63) מכלילת תנחומא (ד) ופרש"י ר"פ. ובשמו"ר פכ"ו, ח (לפי' הו"א). ובספרי (בהעלותך י, כט) הוא בשם יתרו.

64) ראה ד"ה ויאמר משה שם, שזה שיתרו הוסיף פ' אחת בתורה (פ' ואתה תחזה), וקודם מ"ת ה' צ"ל הודאת יתרו דוקא – בכדי שבמ"ת תה' גם בחי' התורה שתגלה לעתיד, ובכדי שבכללות נש"י תה' בחי' ראיית המהות במ"ת. ועפ"ז תומתק ביותר שכיכות יתרו לבחי' הו', סוד שבתורה, שזוהי תורתו של משיח דלעתיד וגם ראיית המהות דמ"ת, עיי"ש.

65) ולהעיר שבפרשתנו (פרש"י יח, יג) מודבר גם ע"ד מוצאי הו"כ"פ – יום שניתנו לוחות שניות (משנה תענית כו, ב) ובפרש"י שם, ולאחר זה הוסיף יתרו פ' אחת בתורה (ראה לעיל בפנים שהוספה בתורה באה בלוחות שניות). ובסו"מ הסדרה נאמר (כ, כא) "מזבח אדמה תעשה לי ונחת עלי את עולותיך גו'" – שהוא התכלית דמצות בנין ביהמ"ק (רמב"ם ריש הל' ביהמ"ח), וע"י הקרבת הקרבנות כו' נעשה השראת השכינה (ראה לקו"ש ח"א ע' 125 ואילך).

66) מכלילת כאן. שמו"ר פ"א, לב.

67) ראה ע"ז קייטת אוה"ח כאן. אבל ראה פי' הא' בפ' יונתן כאן.

68) מכלילת כאן. תנחומא שמות יא. פרש"י ויגש מז, כב. שבת, ב, טז. וראה ת"א ות"י כאן.

69) מכלילת יח, יא. וזר שם סט, א.

הוספה בשורת הגאולה

טו.

„קהל גדול ישובו הנה“¹, לארצנו הקדושה, „ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“²,

– שלכן, גם לפני הגאולה יושבים בה בני לבטח, ללא פחד מזה ש„אומות העולם מתרעשים ומתבהלים“ בגלל ש„מלכי אומות העולם מתגרים זה בזה“, כיון שהקב"ה „אומר להם (לישראל), בני, אל תתייראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם . . (וכופל הענין) אל תיראו, הגיע זמן גאולתכם“³, „מלך המשיח . . עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם“³.

(משיחות ש"פ יתרו, ח"י שבט תנש"א)

- 1) ירמ' לא, ז.
- 2) עקב יא, יב.
- 3) יל"ש ישעי' רמז תצט.

טז.

בזמננו זה, ווען מ'האלט סמוך גלייך פאר דער גאולה האמיתית והשלימה . . כמדובר מערערע מאָל אַז מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט און איצטער דאַרף נאָר זיין די גאולה בפועל.

* * *

מדובר כמ"פ די ראשי תיבות בדרך אפשר פון „מיד" – משה, ישראל

יתגיייר אחר־כך, ועל כך הוא מסביר „את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו...“ אבל שאלת רש"י היא „מה שמועה שמע ובא“⁷⁵: את השמועות שהזכרו לעיל שמע יתרו במדין, והוא יכול היה, להשאיר במדין ולהתגיייר שם, מה הביא אותו, אפוא, לכך שהוא יבא, שהוא יצא מהגבלותיו, עד לידי כך שהוא יבוא למדבר שמש, למקום תוהו?⁷⁶

ועל כך מסביר רש"י: „קריעת ים סוף ומלחמת עמלק“: קריעת ים סוף, שנתהווה על־ידי „ויסעו“⁷⁷ – „מעשה“; ומלחמת עמלק – שנגרמה על־ידי פגם ב„חכמה“, כאשר שאלו „היש ה' בקרבנו אם אין“⁷⁸, והנצחון נתהווה על־ידי „נושאים עיניהם למעלה“⁷⁹ – חכמה⁸⁰. בשני ענינים אלה שמע יתרו שדרושה הכנה, דרושה עבודה של יציאה מההגבלות⁸¹.

קריעת ים סוף: ידוע, שענינה של קריעת ים סוף, הפיכת ים ליבשה, הוא ביטול ההגבלות והמחיצות שבין ההסתור וההעלם (ים) לבין הגילוי (יבשה), כפי שמוסבר בהרחבה במקומות

75) ומוכרח הוא גם מזה שרש"י בחר הגירסא שבמכילתא „ובא“ ולא כבוכחים „ובא ונתגיייר“ ולא כבירושלמי „מה שמועה שמע“ (ותו לא). ועפ"ז מתורץ גם בדרך הפשט דפרש"י.

76) ראה מכילתא ופרש"י עה"פ י"ה, ה.

77) בשלח יד, טו.

78) שם יז, ז.

79) ראה ר"ה כט, א (במשנה).

80) להעיר שקרי"ס – בסיפא דכל דרגין מלכות (מעשה), עמלק – ראשית גוים – מליקה (תו"א פה, א ואילך).

81) עפ"ז למ"ד (במכילתא כו) „מית שמע ובא“ צ"ל דס"ל דמאופן נתינת התורה בפועל ידע הענין דיציאה מהגבלות.

אחרים⁸² – ובכך התבטאה ההכנה למתן תורה, שענינה הוא „תחתונים יעלו לעליונים...“.

מלחמת עמלק: קליפת (=טומאת) עמלק מבטאת קרירות ואדישות, „אשר קרך בדרך“⁸³. ה„קרירות“ מתנגדת בעיקר לעבודה ש„למעלה מטעם ודעת“ (עבודה שמעבר לשיקולים שכליים). בדקותם של הענינים מסכים עמלק עם ההכרח בעבודת הקב"ה, אך הוא איננו מאפשר יציאה מהגבלות, עבודה שלמעלה מטעם ודעת⁸⁴. וזהו תוכנה הפנימי של מלחמת עמלק: שבירת ה„קליפה“ של קרירות, אדישות והתנגדות לעבודה שלמעלה מן השכל.

השמועה אודות שני ענינים אלו – קריעת ים סוף ומלחמת עמלק – השפיעה על יתרו לבוא – „ובא“ – לצאת מהגבלותיו, להתרחק מן הכבוד כ„כהן מדין“, ולבוא למדבר שמש וכו' כדי להתגיייר.

זו היתה ההכנה למתן תורה, שאז „ביטל הגזירה וכו'“, תחתונים יעלו לעליונים“.

(משיחות יו"ד שבט וש"פ יתרו תשכ"ד)

82) ראה תו"א ולקו"ת (כמטומן במפתח ערך קרי"ס). וראה שער האמונה פנ"ד. המשך והחרים תרל"א ע' ה.

83) תצא כה, יח. וכדור"ל (תנחומא שם ט. ובפרש"י) ל' קור כו'. הקרה מפני אחרים. וראה ד"ה וה' כאשר ירים תר"פ את ג' ואילך. ד"ה כבוד וד"ה וה' כאשר ירים תרצ"ד (סה"מ קונטרסים ח"ב ע' 570 ואילך). לקו"ש ח"א [המתורגם] ע' 189 ואילך. ובכ"מ.

84) ובפרט שמצד קרירות דעמלק ה' יכול לטעון שמספיק יציאתו מהגבלותיו בזה שפירש עצמו מע"ז בהיותו במדין, שאז נידוהו מאצלם (תנחומא שמות יא. שמו"ד פ"א, לב. פרש"י שמות שם).

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

ויה"ד שעי" קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי' יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד